

ΜΙΡΕΛΛΑ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗ: ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΡΙΑΔΝΗ

ΕΛΕΝΗ ΣΕΡΓΗ

Δρ Πανεπιστημίου Αθηνών, τ. Σχολική Σύμβουλος Αγγλικής,
τ. Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου, τ. Διδάσκουσα στο Ε.Α.Π.

ΜΑΝΟΛΗΣ Γ. ΣΕΡΓΗΣ

Ομότ. Καθηγητής του Δ. Π. Θράκης

Περίληψη: Στην παρούσα εργασία πραγματοποιούμε μια (κατά το δυνατόν) ολιστική, εκτενή θεώρηση του ποιητικού έργου της Μιρέλλας Λαλιώτη-Ναυπλιώτη. Βασικές πηγές για τη σύνθεσή της αποτελέσαν το μέχρι σήμερα εκδεδωμένο έργο της ποιήτριας, δηλαδή οι τρεις ποιητικές της συλλογές Τα τραγούδια της Αριάδνης... (1980), Αυτή η φωνή που ... μυστική (1996) και Το σπήλιο μεσ' από τα φύκια (2002) και τα εδώ συγκεντρωμένα (διάσπαρτα, κυρίως σε ναξιακές εφημερίδες) εικοσιτέσσερα ποιήματά της, τα οποία μάς ενεχείρισε προς μελέτη ο γιος της, Ιάκωβος Ναυπλιώτης-Σαραντηνός, ο ένας από τους τρεις Νομοθέτες της ζωής της...

Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζουμε την πολύπλευρη καλλιτεχνική (θέατρο, μουσική, τραγούδι) και άλλη δραστηριότητα που ανέπτυξε η Μιρέλλα Ναυπλιώτη στο νησί που αγάπησε.

Λέξεις-κλειδιά: Μιρέλλα Ναυπλιώτη, Νάξος, Τα τραγούδια της Αριάδνης, Αυτή η φωνή που ... μυστική, Το σπήλιο μεσ' από τα φύκια.

Η Μιρέλλα Ναυπλιώτη (φωτ. 1α και 1β) γεννήθηκε στις 20 Απριλίου 1939 στην πόλη της Καβάλας,¹ επειδή στην κωμόπολη Ζυγός του ίδιου νομού είχε εξοριστεί ο «βενιζελικός» πατέρας της Πάνος Γ. Λαλιώτης (φωτ. 2), λόγω της συμμετοχής του στο Κίνημα του Βενιζέλου (1935).² Ήταν, δηλαδή, γέννημα μιας εξορίας... Και έτσι κρίνουμε

¹ Πρβλ. Μαρία Καλτσά, «Η Μαρία Καλτσά συν-αντά την ποιήτρια Μιρέλλα Ναυπλιώτη», *Ναξιακά* 8/2018, 429-433.

² Μετά την έκρηξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, το Κράτος επανέφερε στις τάξεις του στρατεύματος τους απότακτους και εξόριστους του Κινήματος του 1935. Έτσι ο αξιωματικός Πάνος Λαλιώτης βρέθηκε μαχόμενος στο Αλβανικό Μέτωπο, όπου και παρασημοφορήθηκε «ἐπ' ἀνδραγαθία». Μετά την Συνθηκολόγηση εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αθήνα. Ήταν πτυχιούχος Νομικής και αξιωματικός της Χωροφυλακής. Ο παππούς του, Θεόδ. Λαλιώτης, ήταν αρκαδικής καταγωγής, απόγονος του οπλαρχηγού Γ. Σωτηρόπουλου-Λαλιώτη, συγγενούς του Θεοδ. Κολοκοτρώνη. Η μητέρα του, Μαρία Θεοδώρα Τασιοπούλου, ήταν απόγονος του αγωνιστή της Επανάστασης Αναστάσιου Μαρίνη, από την Στιμάγκα Κορινθίας, που λίγο πριν το 1821 νίκησε στην Τρίπολη σε αγώνα πάλης τον, ανίκητο μέχρι τότε, πρωτοπαλαιστή του Χουρσίτ πασά, διοικητή της Πελοποννήσου. Προς τιμήν του τα παιδιά του μετονομάστηκαν «Τασιόπουλοι». Βλ. περισσότερα στο Γιάννης Δ. Μπαλαφούτας, *Κοντά στις ρίζες μας. Λαογραφικά της Στιμάγκας*, αυτοέκδοση, Αθήνα 1998.

Φωτ. 1α

Φωτ. 1β

πως πέρασε τα τρυφερά χρόνια της παιδικής ηλικίας, όπως η παιδαγωγική επιστήμη θέλει να τα ονομάζει. Παράταιρα δηλαδή... Εξορισμένη από τη ζωή, ειδικά μετά τον χαμό της αγαπημένης της μητέρας, της Πανδώρας Νάσιουτζικ-Λαλιώτη (φωτ. 2),³ που ένας θεός γνωρίζει πώς άραγε τον βίωσε και τον αντιμετώπισε... Μια στις Σέρρες και στην Κορινθία, μια στον Χολαργό...⁴ Παρόλο που «χάραζε» στίχους από μικρή και έκλεινε μέσα τους «κάποιες νιότης πικρής τα φαρμάκια»,⁵ το άνδρo οικογενειακό περιβάλλον (η κυρίαρχη περί της γυναικός ιδεολογία της εποχής) δεν της επέτρεπε να ξεδιπλώσει το ταλέντο της. Η ποίηση ήταν μια απαγορευμένη ενασχόληση για την μοναχοκόρη του αξιωματικού της Χωροφυλακής, Διοικητού τότε της Τροχαίας Προαστείων Αττικής και ανηψιά του Αρχηγού της Αστυνομίας Πόλεων. Επιβεβαιώνει η ίδια: «Ο πατέρας μου για να μην του ξεφύγω και πάω Πανεπιστήμιο –γιατί ανακατεύομαι με το θέατρο, έγγραφα, και τα λοιπά– ήθελε να με παντρέψει μικρή και έτσι στη μέση της ογδόης Γυμνασίου του εξατάξιου τότε σχολείου, με πήρε από την Αθήνα και με έφερε στη Νάξο... Σίγουρα σκέφτηκε να με πάρει από τους πειρασμούς της πόλης, καθώς είχε πολύ αυστηρές αρχές και ήμουν ένα παιδί, δεν είχα αδελφια».⁶

³ Πρόκειται για μια πολυτάλαντη προσωπικότητα. Ήταν θυγατέρα του μεγαλοκτηματία και εμπόρου Ευαγγ. Βασ. Νάσιουτζικ και της Αταλάντης Στάμου, από την Νέα Ζίχνη των Σερρών. Ήταν εγγονή του Βασιλείου Νάσιουτζικ, φίλου του εθνομάρτυρα Αγίου Χρυσοστόμου (Σμύρνης) και συνεργάτη του στην οργάνωση του Μακεδονικού Αγώνα κατά των Βουλγάρων κομιτατζήδων (1904-1908), στην περιοχή Δράμας-Σερρών, τότε που ο Άγιος διατελούσε Μητροπολίτης Δράμας, Φιλίππων και Ζιχνών (1902-1911). Πρβλ. Ι. Γ. Πραζιούτης, *Η Ζίχνη διά μέσου των αιώνων*, Ν. Ζίχνη 1992.

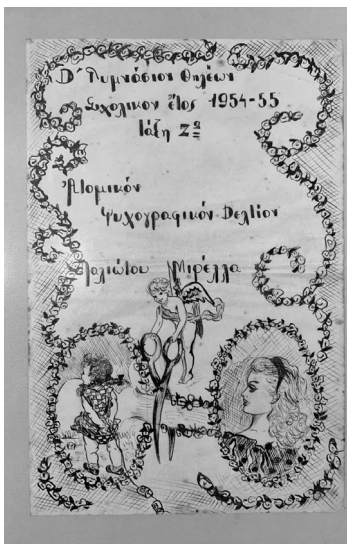
⁴ Τα γυμνασιακά της χρόνια, πριν αναχωρήσει για τη Νάξο, τα πέρασε στο Παγκράτι, στο πρότυπο Γυμνάσιο Δ' Θηλέων, δημιουργήμα (1935) του τότε Υπουργού Παιδείας Γ. Παπανδρέου. Βλ. φωτ. 3.

⁵ *Τα τραγούδια της Αριάδνης. Ποιήματα*, Αθήνα 1980, 8.

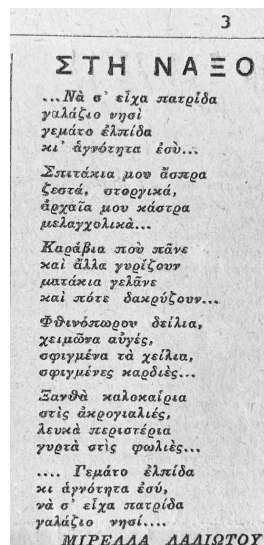
⁶ Μαρία Καλτσά, ό.π., 430.

Φωτ. 2

Φωτ. 3

Φωτ. 4

Κάπως έτσι, ανήμερα των Φώτων του 1956, φτάνει «εξόριστη» στη Νάξο με το πλοίο *Μοσχάνθη*. Σαν την Αριάδνη, αλλά μόνη, χωρίς τον Θησέα της... Η Νάξος γίνεται με μιας, όπως η ίδια μαρτυρεί,⁷ μια ιδιότυπη «φυλακή», αλλιώςτικη φυσικά από αυτήν που περιέγραψε αναλυτικά ο Μισέλ Φουκώ, ως μια από τις παλαιότερες και τις σύγχρονες ετεροτοπίες.⁸ Σαγηνεύτηκε εξ αρχής από την παλιά Χώρα, τα Παλάτια, το Κάστρο, τα στενά του δρομάκια, όπου ξεχύθηκε αμέσως μετά την αποβίβασή της στο νησί εκείνο το κρύο χειμωνιάτικο πρωινό. Αναρωτήθηκε βλέποντας το όλο τοπίο «υπάρχουν τέτοια μέρη στη γη; Δεν ξαναφεύγω».⁹ Και ουδέποτε έφυγε, ρίζωσε στον μαγικό αυτόν τόπο, «δεσμώτις» μιας εκούσιας πλέον «φυλακής». Ως άλλη Αριάδνη, η οποία είμαστε βέβαιοι ότι δεν εγκαταλείφθηκε στη Νάξο, αλλά, όπως η ποιήτριά μας, μόλις πάτησε το πόδι της στο νησί, αποφάσισε να μείνει σ' αυτό. Κατ' απόλυτη επιλογή. Η Νάξος είναι για τη νεαρή Μιρέλλα μια ιδεατή, μια επιθυμητή ερωτεύσιμη πατρίδα, που όλοι θα επιθυμούσαν να έχουν γενέθλιο τόπο, έναν τόπο γεμάτο ελπίδα κι αγνότητα... Στο τρίτο από τα εδώ παρουσιαζόμενα ποιήματά της (φωτ. 4) γράφει με έντονο συναίσθημα και με αναμμένη ήδη τη δική της ΕΛΠΙΔΑ πως στην καινούργια της «εξορία» θα ανθίσει και θα δημιουργήσει όσα της απαγορεύονταν πριν:

Να σ' είχα πατρίδα
γαλάζιο νησί,
γεμάτο ελπίδα
κι αγνότητα εσύ...!

Η σχέση της με τη Νάξο ήταν αμφίδρομη, η ποιήτρια την τραγούδησε με πόθο, αυ-

⁷ Ο.π.

⁸ M. Foucault, *Ετεροτοπίες και άλλα κείμενα*, μτφρ. Τ. Μπέτζελος, Πλέθρον, Αθήνα 2012.

⁹ Μαρία Καλτσά, ό.π., 430.

τόν που ο τόπος ο ίδιος της δημιουργούσε, ως αναπόφευκτη ανταποδοτική σχέση, με τις ομορφιές του, αλλά και με τις συνθήκες που βίωνε στην καθημερινότητά της:

*Εγώ πολύ-πολύ σ' αγάπησα
και σε τραγούδησα με πόθο
με ήχους μέσα απ' την ψυχή
που εσύ τις νύχτες μου ψιθύριζες
κρυφά, γλυκά στη Γρόττα πλάι...¹⁰*

Η Μιρέλλα βυθίστηκε στο αφαιρετικό κυκλαδίτικο τοπίο και με στέρεη έδρα το σπίτι δίπλα στη θάλασσα που λάτρεψε εξ αρχής μπόρεσε να ελευθερώσει την καλλιτεχνική της μοναδικότητα και να μας προσφέρει σημαντικό και αναγνωρισμένο έργο. Το νησί και τα τοπόσημά του, όπως γίνεται φανερό σε όποιον εντυπώσει στην ποίησή της, της παρείχαν απλόχερα το σκηνικό για να ξεδιπλώσει τα συναισθήματά της αλλά και τους προβληματισμούς της. Η εντοπιότητα έχει, λοιπόν, κυρίαρχη θέση στην ποίησή της.¹¹

Γράφει, π.χ., στο ποίημα που αφιερώνει στον Νικόλα Πρωτονοτάριο, τον οποίο ι-
διαιτέρως εκτιμά και ευθαρσώς επαινεί, όπως, δικαίως, δεν κάνει για κάποιους άλ-
λους, αυτοαναγορευμένους ποιητές, που υπερηφανεύονται για τα άδεια ποίησης έργα
τους¹²:

Είμαι στη Γρόττα και τους στίχους σου φιλώ.¹³

Αλλά η Νάξος του 1956 δεν είναι η μετέπειτα, η μετά το 1980... «Το λαμπρόφωτο νησί» του Μιχ. Μ. Δαμιράλη, που το χάρδευαν «του Γκρεκ τα μαγιοδάκτυλα / μ' ήχους αξέχαστους, αβρούς, ερωτικούς...»¹⁴ ανήκει πλέον στη σφαίρα του επιθυμητού και της νοσταλγίας. Η ραγδαία αλλαγή του χώρου (έργο ανθρώπων) και των ηθών την θυμώνει, νιώθει προδομένη, η Νάξος που γνώρισε «μοιάζει στην ξεπεσμένη Κυρά / που δεν ξέ-
ρει τι να κάνει την αρχοντιά της»,¹⁵ νοικιάζεται και πουλιέται, ίσως ακόμη και να πε-
θάνει ή «μοναχά να κοιμηθεί / και να ξυπνήσει στου καιρού ένα γύρισμα»:

*για χρήμα δίνεσαι, ξενοφιλιέσαι
και σου βρομίζουν τα παρθένα σου νερά.¹⁶*

¹⁰ Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 17. Πρβλ. Στέφ. Ψαρράς, *Ανθολογία ναξίων ποιητών*, Grapho-press, Αθήνα 2008, 210.

¹¹ Πρβλ. Έρη Σταυροπούλου, «Από τη σύγχρονη ναξιακή ποίηση. Μιρέλλα Ναυπλιώτη, Ιάκωβος Ψαρράς», *Πρακτικά του Β' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα Η Νάξος διά μέσου των αιώνων*, Δήμος Δρυμαλίας, Αθήνα 2003, 543.

¹² «...περήφανα και κορδωτά ίσοι προς ίση σ' ακολουπούν / με της κενής τους ένδειας το φαντασμένο χνώτο. Στο Αυτή η φωνή που μυστική..., Αθήνα 1996, 7. Βλ. και σελ. 8 της ίδιας συλλογής («Σιγά...»).

¹³ Το εξάιρετο αυτό τοπόσημο της Χώρας αγάπησε, όπως αναφέρει σε ποίημά του, και ο Ν. Πρωτονοτάριος. Αγόρασε, μάλιστα, ακίνητο στην περιοχή, τμήμα του πατρικού οίκου του ποιητή Μιχ. Μάρκ. Δαμιράλη. Για τον ποιητή, βλ. ενδεικτικά Στυλ. Δέτσης, *Προσωπικότητες της Νάξου (των τριών τελευταίων αιώνων)*, Αθήνα 2003, 93-94.

¹⁴ Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 16. Για τον μουσικό Σωτήριο Γκρεκ (1881-1973), βλ. ενδεικτικά Γ. Φιλόπουλος, *Ο συνθέτης Σωτήριος Γκρεκ και το μουσικό του έργο*, Αθήνα 1991.

¹⁵ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 20.

¹⁶ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 21.

Φωτ. 5

Στο ονειρικό (στην πρώτη ματιά της) οίκημα της Γρόττας (πατρογονικό του συζύγου της), που εμέλλετο να γίνει η νέα της «φυλακή», δημιούργησε την οικογένειά της, έπλασε τα όνειρά της, πραγματώθηκε ως μάννα, ως γυναίκα, ως άνθρωπος της Τέχνης, ως συνδημιουργός και φορέας ενός πολιτισμού ολόκληρου, όπως αναλυτικότερα αναφέρουμε παρακάτω. Η Γρόττα είναι ένας μυστηριακός τόπος για την ποιητήριά μας. Είναι προσωποποιημένη η θηλυκή δύναμη / ύπαρξη, που αναμένει τον βοριά-αητό, μακρινό ταξιδευτή, να σμίξει μαζί της... Κι εκείνη τους θωρεί απ' τα παράθυρά της και προσεύχεται...¹⁷

Ο Διόνυσος ήρθε να τη συναντήσει λίγο αργότερα με τη μορφή ενός δασκάλου, νέου, μορφωμένου... (φωτ. 5). Με δύο ποιήματα¹⁸ (Η ΣΙΩΠΗ, ΜΟΙΡΑ ΑΓΑΘΗ) θρηνεί εδώ τον Διόνυσό της που πρόσφατα αποχαιρέτησε (9-7-2020). Εξηνταδύο χρόνια μιας σχέσης «... μ' αγάπες κι έριδες / τραγούδια, δάκρυα...» όπως κάθε ζευ-

γάρι... Δίπλα του πάντα, σκιά να τον φυλάει, σιγουριά μέχρι εσχάτων...

Ήλθε σταδιακά κι η γνωριμία με τους ανθρώπους του νησιού. Κάποιοι απ' αυτούς την ενέπνευσαν, την παρώθησαν να προχωρήσει στα σχέδιά της και να εκφραστεί, την επαίνεσαν, την πλήγωσαν... Στα εικοσιτέσσερα ποιήματα του αφιερώματος πέντε αναφέρονται σε αγαπητά της πρόσωπα. Πρόσωπα καθημερινά, φίλοι, συνεργάτες, συμμαθητές ή παιδικές φίλεις, φευγάτα ερωτικά όνειρα που νικήθηκαν από τη γνώση της μέσης ηλικίας και τα εγγόνια. Η αγάπη της και ο σεβασμός προς αυτά ξεχειλίζουν στους στίχους της: Για τη μαγική ΜΑΡΙΑ (Βαλληνδρά-Κατράκη), την Αννούλα Νίνου, την Καλυψώ (Μπογιατζόγλου-Μαριανού), τον Μάκη Μαθιάσο, τον Δημήτρη Κατσούρη, τον δήμαρχο Κώστα Λατίνα (ΜΑΘΗΤΙΚΟ), τη ΔΗΜΗΤΡΑ Αυλήτου, σύζυγο του δασκάλου Ιω. Δρύλλη («... αγάπης κι ομορφιάς αγέρας / φύσαγε μες την κάμαρά της / απ' την καρδιά της...»), για τον ΑΝΤΡΕΑ (Ιω. Βασιλάκη, ανηψιό του συζύγου της), τη γελαστή με φωτεινό γέλιο και άκακη ΒΑΡΒΑΡΑ (Χαμπίμπε-Αλυσάφη), τον «πατριάρχη» του νεοελληνικού θεάτρου Ιάκωβο Καμπανέλλη, τον Στέφανο Ψαρρά του Γυμναστή, τον αξιωματικό και καλλιτέχνη Ιάκωβο Αυλητή, γιο του στρατηγού Δημητρίου Γ. Αυλητή (το «τρίτο της παιδί» όπως τον αποκαλεί), ανηψιό του συζύγου της...

Όπως και σε πρόσωπα της οικογένειάς της –εκτός από τον «Διόνυσό» της που προαναφέραμε–, π.χ. στον γιο της τον πρωτότοκο (στο ΙΑΚΩΒΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ...), έναν από τους άνδρες Νομοθέτες της ζωής της...

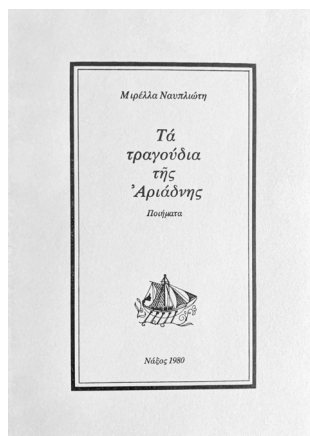
¹⁷ Το σπήλαιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 18.

¹⁸ Ένα άλλο εξαιρετικό ποίημα, το ΠΕΝΗΝΤΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΟΥΣ, έγραψε το 2013, για την τιμητική εκδήλωση προς τιμήν του ζεύγους Ναυπλιώτη, που οργάνωσε στο αμφιθέατρο «Ιάκωβος Καμπανέλλης» ο Δήμος Νάξου, εν όψει του 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα Η Νάξος διά μέσου των αιώνων (Απείρανθος, 2013).

(…)

Δεν έχω άλλο να ευχηθώ απ' τον πρωτότοκό μου,
που σέρνει τη γραμμή Ιακώβων
πνευματικών Βυζαντινόφθογων
αρχαία σοφία φερόντων...

Στο γεμάτο τρυφερότητα ποίημά της «Πού είναι ο Αλέξανδρος» θυμάται τα παιδικά χρόνια του (πρωτότοκου) εγγονού της, τα μεταξύ τους παιχνίδια, παλεύει ανάμεσα στην αιώνια μητρική επιθυμία να παραμείνει ο εγγονός της πάντα παιδί να το κανακεύει και στην αδήριτη ανάγκη να οικοδομήσει τη δική του ζωή, μακριά της: «Όχι. Να μη μ' ακούς αγόρι μου. / Να πας μακριά...».¹⁹ Το ελεγείο για την σύντομα κι απρόσμενα χαμένη μάνα της («... μου την ήπια ο ήλιος μυστικά / με τις σκιές του δειλινού συνομοτώντας / πάνω στο φιλί και στο νανούρισμα»)²⁰ είναι ένας ύμνος για την ποιητική δεινότητα της Μιρέλλας να «παίζει» τραγικά με το παρελθόν και το παρόν μας, ειδικά το δικό της...

Φωτ. 6

Φωτ. 7

Φωτ. 8

Η πολύσημη μυθική **Αριάδνη** γίνεται το σύμβολό της, εξελίσσεται σε ιδιαίτερο θεματικό κέντρο της ποίησής της, κυρίως στην πρώτη της συλλογή, *Τα τραγούδια της Αριάδνης*. Είναι η δημιουργός της ζωής από τη μια, αλλά και πρότυπο ζωής, για να αντιμετωπίσει τον κόσμο. Δεν την εγκατέλειψε ο Θησέας καταπώς λέει ο μύθος. Ο Θησέας αποδείχθηκε (κατά τον μύθο της Μιρέλλας) πως είναι δέσμιος των βιοτικών και των άλλων υποχρεώσεών του:

Έχω πατρίδα, έχω πατέρα, το λαό μου
το θρόνο που με καρτερεί.²¹

¹⁹ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 41.

²⁰ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 6.

²¹ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 43.

Η Αριάδνη αποχαιρετά με πίστη στην απόφασή της τον Θησέα, τον αποχαιρετά με αγάπη, υπήρξε γι' αυτήν μια «θνητή αγάπη, ανθρώπινη». Η μοίρα της ήταν να μείνει στη Νάξο, στο συναπάντημα του Διόνυσου «ξύπνησε η αρχαία μου χθόνια δύναμη», έσμιξε με θεό, σαγηνεύτηκε από τη φύση της Νάξου, από «τη ζάλη του κρασιού τους», από «το βλέμμα το μυστηριακό» του ξανθού ιερέα...²² Είναι αυτός ο Διόνυσος («ο σταυρωμένος αναστημένος» της) που τον παρακαλεί σε άλλο της ποίημα να πιάσει το τιμόνι και «...τους ενάντιους ανέμους δαμάζοντας...» να ταξιδέψουν μαζί τον ιερό του πλου.²³ Ο γήινος Θησέας δεν μπορούσε να της προσφέρει τις μυστηριακές απολαύσεις της ζωής που ο ιερός πλους ενός Διόνυσου της προσέφερε...

Στο παρακάτω απόσπασμα από το «Η Αριάδνη των Παλατιών» η χωρική απόσταση από τα Παλάτια και το δικό της παλάτι είναι ελάχιστη, όπως, θαρρούμε, και η ψυχική τους αντίστοιχη. Αντίκρου στη Γρόττα η ποιήτρια που ξαγρυπνά μιλά στην κρητικιά θεά...

...τις νύχτες μ' αγάπη.
Συντροφιά σου η ψυχή μου. Το πλοίο μου
αραγμένο στο ίδιο ακρογιάλι...

Όσπου να γίνει το σύμβολο της προδομένης, βασανισμένης, «δοτικής» γυναίκας, με τις πάμπολες θυσίες της στον άνδρα-Θησέα:

...στη ζωή άλλος παίρνει, άλλος δίνει
Αριάδνη του χθες και του σήμερα...²⁴

Ο άλλος θεματικός άξονας του ποιητικού της έργου είναι, ως συνέχεια του προηγούμενου, η θέση της διαχρονικής **γυναίκας στην ελληνική κοινωνία**, αλλά και οι δικές της απόψεις για την εικόνα της σύγχρονης ομόφυλής της και την ανάγκη της για αυτοπροσδιορισμό. Ενάντια στον γυναικωνίτη και στην κουζίνα:

Μα να ο καιρός: Γυναίκα σήκωσε τα μάτια
ήλιος προβάλλει λίγο-λίγο αστραφτερός.
Καιρός ν' ανέβεις τα δικά σου σκαλοπάτια.
Γυναίκα σήκωσε τα μάτια σου στο φως!!!²⁵

Ή, το αποκαλυπτικό, θαρραλέο, απόσταγμα βιοσοφίας κάλεσμα στον άνδρα, αφού πλέον, ως ειλικρινής απολογία εκ μέρους της, «τ' αφύ της νιότης μου τ' ωραίο Απόλυτο / τό 'χω αποθέσει σε καιρούς αλλοτινούς»:

Μη φέρνεις δώρα ιπποτισμού αρώματα
δε θα σου δείξω στόμα αστραφτερό
έλα στη λίμνη βούτηξε της σκέψης μου.
Βαθείά στο σταλαγμένο της νερό
λεύτερος τα φαντάσματά σου πνίξε τα

²² Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 44.

²³ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 24.

²⁴ Τα τραγούδια της Αριάδνης, ό.π., 10.

²⁵ Τα τραγούδια της Αριάδνης, ό.π., 35.

με τα ονόματά τους πια μη με καλείς
 δεν είμαι μάνα, Πηνελόπη, Αφροδίτη σου.
 Αλύτρη. Ανώνυμη. Γυμνή να με δεχτείς.²⁶

Η Εκάβη,²⁷ η Κλυταιμνήστρα, η Εύα Σικελιανού, «επώνυμες» μορφές της μυθολογίας και της κοινωνικής ιστορίας μας, γίνονται στην ποίησή της σύμβολα διαχρονικά, φορείς αρχέτυπων αγώνων, αισθημάτων και παθών. Η Εκάβη είναι το σύμβολο της πολυπαθούς γυναίκας που βιώνει τη δόξα, τις τιμές και τώρα την πτώση, την επώδυνη / τραυματική μεταστροφή της τύχης: «Τώρα το τίποτα. Μοιράσαν οι θεοί τη γη / και τα ιμάτιά σου. / Έσκυψες μόνο μια φορά (...). / Κι ορθώθηκες. Κι άναψες φως / για να πορέψεις τις Τρωάδες που γοούσαν / και σ' ακολουθούσαν σκυφτά». Κι αν η αρχαία μυθική ηρωίδα νιώθει πως νικήθηκε «στου κόσμου ετούτου τον αμείλιχτο πόλεμο», και πως αυτή είναι τελικά η όλη αλήθεια της ζωής της, η Μιρέλλα δίνει την ακριβώς αντίθετη εκδοχή του αγώνα της.²⁸ Αυτήν από την οποία έχει ανάγκη να καταπιαστεί η σύγχρονη γυναίκα...

Όπως και στην περίπτωση της Κλυταιμνήστρας. Η δολοφόνος και δολοπλόκος βασίλισσα της αρχαίας τραγωδίας αποκαθίσταται στην ποίηση της Μιρέλλας, γίνεται η αδικημένη σύζυγος, η χαροκαμένη μάνα, μια γυναίκα με «σπαραγμένη ζωή», που απειλεί ευθέως τον αρχιστράτηγο άνδρα της:

...το λάθος σου ήταν που δεν στράφηκες
 να δεις το βλέμμα το στερνό μου.
 Θα περιμένω. Και θα μάθεις
 ω, λίγο αργά, μα θα το μάθεις
 μίσος γυναίκας ρημαγμένης τι θα πει.²⁹

Η Εύα Σικελιανού, η ξένη, που οι Μοίρες τής έγραψαν να συναντήσει «το νέο το φωτομέτωπο, τον μυστικοπαρμένο», τον αγαπημένο και από τη Μιρέλλα ποιητή Σικελιανό, υμνείται ως η ερωτική γυναικεία ύπαρξη που ενέπνευσε τον ποιητή στο Δελφικό πανανθρώπινο όνειρό του, του το ενέπνευσε με τη σοφία και την θηλυκή της αποφασιστικότητα, του το άπλωσε «στον αργαλειό υφαμένο».³⁰

Αλλά και λαϊκές γυναίκες όπως προείπαμε, γίνονται θέματα της ποίησής της, για άλλους σκοπούς, σαν την πρωταγωνίστρια του ΠΟΠΗ ΤΟ 75³¹ (την Πόπη Πολίτου-Κυριαζάνου, γειτόνισσά της, μια άλλη «Μαίρη Παναγιωταρά»), που αναλύσκει στα του οίκου και μόνον σ' αυτά, αλλά η οποία βγάζει φρόνιμα τη βαλβίδα του ατμού από την χύτρα ταχύτητας...,

μην εκραγεί κι όλα τα κάψει
 ο αρχαίος πιεσμένος σου θυμός...

²⁶ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 10.

²⁷ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 46.

²⁸ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 46.

²⁹ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 27.

³⁰ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 22.

³¹ Αυτή η φωνή που μυστική..., ό.π., 11.

Δεν είναι λίγες οι φορές που ανατρέχει στη δική της «σπαραγμένη ζωή». Π.χ., στο «Ήταν γυναίκα». Στα δικά της σπαραγμένα όνειρα, στην επιθυμία της να γίνει ένας καζαντζακικός Οδυσσέας...

*Να σάλπαρε σ' ένα άσπρο πλοίο της ζωής,
άσπρο και δυνατό σκαρί της θέλησης.
(...)*

*Στην αγορά του κόσμου να ξαργύρωνε
τα τάλαντα που κράταγε στη χούφτα,
για να δουλέψει να γενούν πολλά.³²*

Προσέξαμε ιδιαίτερος την καθοριστική παρουσία στη ζωή της των ανδρών που τη σημάδεψαν. Του πατέρα, του συζύγου της και του πρωτότοκου γιου τους (γι' αυτήν και παρακάτω). Τρεις χρηστοί Νομοθέτες (όπως τους αποκαλεί) που νομοθέτησαν γι' αυτήν, πριν απ' αυτήν, πάνω απ' αυτήν. Γράφει ειδικά για τον πατέρα της, γι' αυτόν που τής απαγόρευε όταν ήταν μικρή «διά νόμου» τις βόλτες, το ποδήλατο ή τις σκέψεις περί σπουδών στη Φιλοσοφική, περί Ωδείων και Δραματικών Σχολών.³³ Του δίνει τη χαρά που κάθε γονιός αποκομίζει από του παιδιού του τα επιτεύγματα, να δείχνει με καμάρι στους φίλους του το βιβλίο με τα ποιήματά της και «θεν δε θένε στίχους μου θ' ακούνε».³⁴ Ως μια τελευταία προσφορά προς τον πατέρα της...³⁵

Ένας άλλος θεματικός άξονας που μας συν-κίνησε ιδιαίτερος είναι ο προσωπικός, νοσταλγικός τόνος κάθε φορά που θυμάται το παιδικό της τραυματικό παρελθόν. Το αυτοβιογραφικό-οικογενειακό υπόστρωμα που διασχίζει σαν υπόγειο ρεύμα ολόκληρο το έργο της είναι για μας ένα απ' τα συνειδησιακά επίπεδα που στοιχειοθετούν το νόημα των συνθέσεων της ωριμότητάς της. Σήμερα, εδώ, χωρίς φακίδες πλέον, «με μακιγιάζ και με ρυτίδες», τότε, στην Αθήνα της παιδικής ηλικίας, μας περιγράφει αυτοεθνογραφικά βιώματα από μια πόλη που είχε ακόμη ηλιοβασιλέματα, «τότε που η Αθήνα είχε ακόμη φεγγάρι», όταν είχε το στυλ Λυκαβηττού και Άλσους Παγκρατίου, που η Εδέμ των ανθρώπων διατηρούσε ακόμη διαστάσεις συνοικίας.³⁶ Τότε που

*Μόνιμο εξάρτημα στην πλάτη η κιθάρα κρεμαστή,
στην κάμαρα τα σύνεργα, τα χρώματα
που ζωγραφίζουν τα χαμόγελα των κοριτσιών
με τις φακίδες και τ' ανάστατα μαλλάκια³⁷...*

Η μοναξιά χαρακτηρίζει το σύνολο του έργου της, το διατρέχει από τους πρώτους χρονικά στίχους του:

*...Στου νόστου εκεί
την κόχη τη θαλασσινή
άθυμοι με χαιρέτησαν οι βράχοι*

³² Αυτή η φωνή που μουσική..., ό.π., 39.

³³ Αυτή η φωνή που μουσική..., ό.π., 30.

³⁴ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 77.

³⁵ Για τον άλλο Νομοθέτη, τον αείμνηστο άνδρα της, βλ. εδώ το ποίημα ΝΟΜΟΘΕΤΗΣ 2^{ος}.

³⁶ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 22-23.

³⁷ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 22.

που με είδαν πάλι όπως είχα μακρύνει το πρωί.
Μονάχη.³⁸

Αλλά και η μοναξιά του σύγχρονου ανθρώπου, στο εμβληματικό ποίημα «Καληνύχτα, κύριε Τάκη»,³⁹ προϊόν κι αυτή του 20^{ού} αιώνα, ο οποίος πεθαίνει με τιμές και αποχαιρετισμούς, αντί «να εκτελεστείς παραδειγματικά και έγκαιρα».⁴⁰

Δικαίως: Ο Εικοστός Αιώνας ήταν ο αιώνας των παγκόσμιων πολέμων, των διεθνών ανακατατάξεων, του Ψυχρού Πολέμου, της νεωτερικότητας, της μετανεωτερικότητας, της μοναξιάς, της τεχνολογίας (των αρνητικών της επιδράσεων)... Θα λέγαμε και της λατρείας των αριθμών. Η «ευημερία» όμως που ο άνθρωπος επιδιώκει ή οραματίζεται, δεν υπολογίζεται μόνο από το άθροισμα των αριθμών. Αυτοί εκφράζουν (συνήθως) ποσότητες, όχι ποιότητες. Προσηλώσαμε την προσοχή μας σε ένα από τα πρωτοδημοσιευόμενα εδώ ποιήματά της, το ΑΡΙΘΜΟΙ. Είναι ευρηματική η «προσωποποίηση» των αριθμών και των λέξεων και η αντιστοίχισή τους με τα ανθρώπινα φύλα, με τα κοινωνικά (ορθότερα) φύλα (τα genders), αυτά που κατασκευάζει η κοινωνία δηλαδή: Οι αριθμοί είναι «άρρενες», «αλύγιστοι», «αμετάβλητοι», «στυγνοί και άτεγκτοι», μετρούν ποσότητες, χρήμα, θέσεις, όπλα, θανάτους, πτώματα... Οι λέξεις είναι η ανθρώπινη πλευρά του πολιτισμού, η γυναικεία έν προκειμένω, είναι «θηλυκές», «ευλύγιστες» (λειαίνονται και γίνονται ανώδυνες όταν τους κάνεις «συνετή χρήση»...).

Αναπόφευκτα αναδύεται από το έργο της η υπαρξιακή αγωνία. Την ανιχνεύουμε περισσότερο στην τρίτη της συλλογή (Το σπήλιο...), όπου κυριαρχούν κι άλλα συναφή μοτίβα (όπως η φθορά του χρόνου), αλλά ταυτοχρόνως η ποιητική της ωριμότητα είναι εμφανέστερη:⁴¹

...τίποτα μάθε να μην καρτεράς
και μη ζητάς και μην ποθείς μην ονειρεύεσαι.
Και μάθε λίγο-λίγο ν' αγαπάς σε.⁴²

Παράλληλα, εξελίσσεται η ποιητική γραφή της, αφού σταδιακά απελευθερώνεται από τον στενό εναγκαλισμό της ρίμας και οδεύει σε δρόμους συγχρατημένης ελευθερίας και αφαίρεσης.⁴³

Δεν λείπουν οι απολογισμοί ή οι αναίτιες (για μάς) ενοχές της (αυτή είναι τελικά η μοίρα των ποιητών):

Τόσο τραγούδησα.
(...)

³⁸ Αυτή η φωνή που μουσική..., ό.π., 19.

³⁹ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 64-65.

⁴⁰ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 32.

⁴¹ Αυτό δεν σημαίνει ότι αισθήματα για την ματαιότητα της ανθρώπινης ζωής δεν ανιχνεύονται και στις άλλες δύο της συλλογές. Βλ. π.χ. Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 11 (Τίποτα...).

⁴² Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 14.

⁴³ Πρβλ. Στέφ. Ψαράς, Ανθολογία..., ό.π., 209.

Κολύμπησα, κατάθεσα
 μια κουρασμένη και τεμπέλα δύναμη
 κόντρα στη σκοτεινιά του σύννεφου.
 Κι έβγαине ο ήλιος μου, τη μάλωνε κι η σκοτεινιά κρυβότανε...⁴⁴

στο παιχνίδι της ζωής της ανάμεσα σε ήλιο και σύννεφα...⁴⁵

Οι ώρες του απογεύματος συνωμοτούν και τη στρέφουν προς εναγώνιες αναζητήσεις και ου-τοπικούς τόπους,⁴⁶ στη χώρα, λένε, «του Νου και της Αγάπης», σε τόπο «οὐ τόπον».⁴⁷ Αισθανόμαστε πως το «Οι ώρες του απογεύματος» είναι ένας αρνητικός απολογισμός ζωής τελικά. Από τα παιδικά χρόνια, όταν

Πήρα δίπλωμα ορφάνιας
 με όσα αύτη συνεπάγεται...

για να καταλήξει στο

Το λεξικό του πόνου τοποθέτησα
 μαζί με τους μικρούς ροζ-μοβ συμμάχους
 ροζ-μόβ συντρέχτες του ύπνου
 στο κομοδίνο μου για πάσα χρήση.⁴⁸

στο

Τα χείλια που ταξίδεψαν
 απάνω στο κορμί μας
 δε γεύτηκαν τη σκέψη μας...
 Άγονοι διάβηκαν καιροί
 με πόδια πυρωμένα
 πατήσαν, κάψαν, άφησαν
 αχνάρια ματωμένα.
 Αγάπη σβύστα. Το μπορείς...⁴⁹

ή στο

Φύγανε άγονοι οι καιροί, τους μέτρησα
 και φταίω που δεν επάσχισα πολύ.
 Έστειλα λίγα μοναχά τριαντάφυλλα
 κι ονειρευόμουν τα φυτεμένα στάχυα
 που θα θέριευαν, λέει, και θα τα θέριζαν
 της γειτονιάς μου τα παιδιά συντροφιασμένα.⁵⁰

⁴⁴ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 10-11.

⁴⁵ Βλ. εδώ και το ΑΧ, ΔΕ ΒΑΡΥΕΣΑΙ...

⁴⁶ Στέφ. Ψαρράς, «Η προσφορά του Τάσου και της Μιρέλλας Ναυπλιώτη στο ναξιακό πολιτισμό», *Ναξιακά Γράμματα* 23 (Απρίλιος - Ιούνιος 2017), 62.

⁴⁷ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 34-35.

⁴⁸ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 34.

⁴⁹ Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 32.

⁵⁰ Αυτή η φωνή που μουσική..., ό.π., 29.

Το μελαγχολικό φθινόπωρο την κυριεύει, την πλανεύει («Χρονιά δεν πέρασε να μη σε τραγουδήσω χλωμό φθινόπωρο»)· μαζί του, στη συντροφιά της «φιλενάδας μου βροχής», αναπολεί τα περασμένα.⁵¹ Το Νεορομαντικό κλίμα των στίχων μάς θυμίζει μεγάλες ποιητικές μορφές του Μεσοπολέμου, ίσως τον λυρικό, συμβολιστή, φυσιολάτρη, αλλά «μουσικό» Λάμπρο Πορφύρα σε μια νεωτερική εκδοχή του...

Υμνησε όμως η Μιρέλα και προσωπικότητες του νησιού, ιστορικές και σύγχρονες της. Είναι συγκλονιστικό το εδώ παρουσιαζόμενο ποίημά της ΕΞΕΒΡΑΣΘΗ... ΑΓΝΩ-ΣΤΟΥ..., αφιερωμένο στον Νικηφόρο Μανδηλαρά· ή αυτό στον Ιερολοχίτη Ν. Μπινίκο, μη Νάξιο, αλλά συνδεδεμένο με το νησί περισσότερο ίσως από κάθε άλλο Ναξιώτη:

*Είναι η Νάξος αυτή που σε κράτησε
και σε κοίμισε, Μάνα σου δεύτερη,
με το αέναο της Γρόττας νανούρισμα
σ' έναν ύπνο ατάραχο, ευδαίμονα,
έναν ύπνο για δίκαιους. Κι ήρωες.⁵²*

Ή τα ποιήματα για τη Διαλεχτή Ζευγώλη,⁵³ τον γιατρό Ιωάννη Βερώνη,⁵⁴ τον Καμπανέλλη,⁵⁵ τον Ν. Σφυρόερα,⁵⁶ τους γιατρούς Πρωτονοτάριο και Τσατσοπούλου,⁵⁷ τον Γ. Κοντοπίδη,⁵⁸ κ.ά.

Η ποίηση της Μιρέλλας είναι βαθιά ριζωμένη στο ναξιακό χώμα (Ναξοκεντρική), μοσχοβολά Νάξο, έχει την καθαρότητα της θάλασσάς της, την απέραντη γαλήνη της, αλλά και την τρικυμιώδη μανία της, την αγνότητα του γαλανού της ουρανού, τη φωτεινότητα του τοπίου της. Παντού διακρίνουμε διάχυτη την ομορφιά, τον παλμό της ζωής, μια μέθη, την ανάγκη για την «ιερή ένωση» της ποιήτριας με τις μυστικές δυνάμεις της δημιουργίας, μια φλόγα ζωής, αλλά και τις δυνάμεις που την αντιστρατεύτηκαν...

Είναι επίσης Ελληνοκεντρική, χαραγμένη από τις πληγές που άφησαν στο σώμα της Ελλάδας κάποιες τραγικές στιγμές της πολιτικής ιστορίας της (πχ., τα γεγονότα του Πολυτεχνείου,⁵⁹ η προδοσία της Κύπρου⁶⁰). Είτε Ναξοκεντρική, είτε Ελληνοκεντρική διαθέτει τα στοιχεία εκείνα (π.χ. οι διαστάσεις που λαμβάνουν οι συμβολικές του μορφές) που το καθιστούν ταυτοχρόνως και παγκόσμιο, υπερβαίνουν τα στενά ναξιακά τοπικά ή τα εθνικά όρια. Η διάσταση αυτή ενίοτε δηλώνεται ολοφάνερα, όταν η αδικία του κόσμου ή η πολιτική των ισχυρών, «των βρικολάκων που δυναμώνουνε με αίμα»,

⁵¹ Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 12 και 13.

⁵² Τα τραγούδια της Αριάδνης, ό.π., 37-38.

⁵³ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 39.

⁵⁴ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 67.

⁵⁵ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 40-41.

⁵⁶ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 44.

⁵⁷ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 48-49.

⁵⁸ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 50-51.

⁵⁹ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 75. Βλ. τώρα κι εδώ, στα πρωτοδημοσιευμένα της ποιήματα ΞΕΡΑΤΕ ΓΙΑΤΙ ΠΕΘΑΝΑΤΕ και ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ. Επιλέγουμε από το δεύτερο: Αν του Νοέμβρη η δέκατη έβδομη ξανάρχονταν, / το ίδιο μαύρη, το ίδιο ζοφερή, / πάλι θα τρέχαν τα παιδιά ακολουθώντας τη ψυχή τους...! Στο πρώτο, εντοπίσαμε τη σύνδεση των γεγονότων του Πολυτεχνείου με οικεία της πρόσωπα: Φάνη, που σ' ερωτεύτηκα πεντάχρονη, θείε Θανάση, θείοι πολλοί, / όσοι δεν λιώσαν απ' τα βάσανα, τη φθίση, το κατάτρεγμα, / μικρή μου όμορφη θεία, νονέ μου ποιητή...

⁶⁰ Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 22-24.

εντός και εκτός Ελλάδας την πληγώνει: Π.χ. οι βομβαρδισμοί της Σερβίας⁶¹ ή η αδιαφορία των «εχόντων» για τη μοίρα των κατατρεγμένων, όπως την παρουσιάζει σε ένα από τα τελευταία της «διαμάντια» (ΤΑ ΜΕΛΑΜΨΑ ΠΑΙΔΙΑ...)· όταν, δηλαδή, την απέραντη μητρική της τρυφερότητα «κεντρίζουν» οι εικόνες με τα δύστυχα μικρά παιδιά των προσφύγων να ικετεύουν τους εφησυχασμένους για λίγη συμπόνια κι εκείνοι περιφρονητικά στρέφουν αλλού το βλέμμα της απονιάς τους...:

*Στείλτε κι εσείς τα χρήματά σας,
υιοθετήστε ένα παιδί, και τα λοιπά.*

Το ποιητικό της έργο έχει τύχει ευρείας αναγνώρισης από σημαντικούς ανθρώπους του χώρου, όπως ο Ιάκωβος Καμπανέλης, ο Τάσος Λειβαδίτης, ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, Γ. Α. Τζαννετής, κ.ά. Η ομότεχνή της αείμνηστη Κούλα Πετράτου-Μαργαρίτου γράφει για τη Μιρέλλα το 2004: «Η Διαλεχτή Ζευγώλη Γλέζου τότε που άρχισα να δημοσιεύω ποιήματα στη Ν. Εστία με ψευδώνυμο, το 1974, μού είπε: “Μην ψάχνεις, απ’ τις καινούργιες η Μιρέλλα Ναυπλιώτη είναι η πρώτη ποιήτρια”». ⁶² Η Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου, όντως την εξεθείαζε πάντοτε, την ονόμασε μάλιστα διαδοχό της.⁶³ Στο ίδιο δημοσίευμα η Πετράτου τής είχε αφιερώσει ένα επαινετικότατο ποίημα:

*Γοργά μάς ήρθες απ’ την Πάρο
μικρό μικρό.*

*Καρδούλα μου να σε χαρώ
λεύκωμα θέλεις να σου πάρω;*

*Στης διπλανής Νάξου τη Χώρα
ήρθες στο Γυμνάσιο να πας.*

*Στην Πάρο δεν ξαναγυρνάς
πατρίδα εδώ θα κάνεις τώρα.*

*Ήρθες να ονειροπολείς
εδώ είναι η έπαρσή σου.*

*Βρήκες τοπία για τη γραφή σου
ασύγχριτα να εμπνευστείς.*

*Με τη λαμπρή επίδοσή σου,
την ομορφιά, την πρώτη νιότη
του Τάσου έγινες Ναυπλιώτη
γυναίκα του καθηγητή σου.*

*Θεέ μου, πόσους θεμέλιους λίθους
σού έδωσε η μανιασμένη Γρόττα,
απ’ τ’ αφρισμένο κύμα φώτα
πήρες, από ιστορία μύθους.*

⁶¹ Το σπήλιο μέσ’ από τα φύκια, ό.π., 52 κ.ε.

⁶² Ναξιακό Παρόν (Ιαν. 2004), 4, στις Φιλολογικές Σελίδες, που επιμελείτο ο αείμνηστος Ν. Κεφαλληνιάδης.

⁶³ Το σπήλιο μέσ’ από τα φύκια, ό.π., 39.

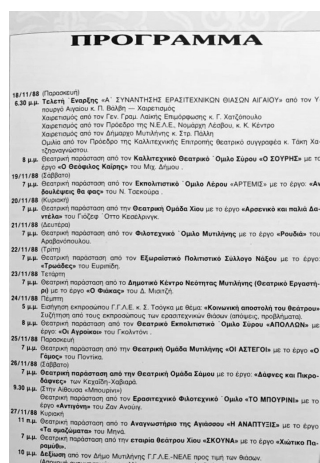
Το Φάρο έχεις φωτοδοτή
του λιμανιού, αδελφές ξωθιές.
Η Διαλεχτή μου είπε χτες
απ' τις καινούργιες είσαι η πρώτη.

Η Μιρέλλα Ναυπλιώτη όμως δεν αρκέστηκε στην ποιητική έκφραση του Εγώ της, αλλά ξεδίπλωσε πολύπλευρη καλλιτεχνική δραστηριότητα στο νησί που αγάπησε.⁶⁴ Ασχολήθηκε με το θέατρο, τη μουσική, το τραγούδι (μελωδική η φωνή της), ταυτίστηκε με την πολιτιστική μοίρα του.⁶⁵ Πρωταγωνίστησε σε μουσικές εκδηλώσεις, σε θεατρικές παραστάσεις, στις οποίες αποτύπωσε το δικό της στίγμα. Ίδρυσε (διετέλεσε και Πρόεδρος του) τον θεατρικό όμιλο *Διώνυσος*,⁶⁶ με επιτυχείς παραστάσεις εντός και εκτός Νάξου. Ερμήνευσε με εξαιρετικό τρόπο ηρωίδες της αρχαίας τραγωδίας [*Εκάβη*⁶⁷ (φωτ. 9, 10 και 13), *Κλυταιμνήστρα*], του Λόρχα (τη *Μάνα*), του Μανιώτη, του Καμπανέλλη, κ.ά.⁶⁸

Στο τοπικό ραδιόφωνο παρουσίαζε εκπομπές με θεματικές τη Γυναικεία Λογοτεχνία, τους ποιητές του Αιγαίου διαχρονικά (από την Αρχαιότητα μέχρι τις ημέρες της). Σημειώνουμε εδώ τις εκπομπές «Λογοτεχνικές Ώρες» και «Πλους Ιερός».⁶⁹

Φωτ. 9

Φωτ. 10

⁶⁴ Στυλ. Δέτσης, *Προσωπικότητες της Νάξου...*, ό.π., 2003, 196-197. Ο Γ. Α. Τζαννετής στις *Φιλολογικές Σελίδες του Ναξιακού Μέλλοντος* (τον Απρίλιο του 1997) έγραψε το εξής βαθυστόχαστο σχόλιο: «Η Ναξιώτισσα ποιήτρια κ. Μιρέλλα Ναυπλιώτη μάς προβάλλει με δύναμη και έξαρση την πνευματική Νάξο και μάς βοηθεί να εκτιμήσουμε την αξία των πνευματικών θησαυρών μας».

⁶⁵ Στυλ. Δέτσης, *Προσωπικότητες της Νάξου...*, ό.π., 197.

⁶⁶ Βλ. τα ποιητικά καλέσματα στις εκδηλώσεις του, σ' *Το σπήλαιο μέσ' από τα φύκια*, ό.π., 68.

⁶⁷ Στις *Τρωάδες* του Ευριπίδη. Απέσπασε το Α' Βραβείο στο *Θεατρικό Φεστιβάλ Ερασιτεχνικών Θιάσων Αιγαίου* (Μυτιλήνη, 18-27 Νοε. 1988).

⁶⁸ Στέφ. Ψαρράς, «Η προσφορά του Τάσου και της Μιρέλλας Ναυπλιώτη στο ναξιακό πολιτισμό», ό.π., 59.

⁶⁹ Βλ. *Ναξιακό Παρόν*, Νοέ - Δεκ. 2003, 5.

Φωτ. 11

Για την καλλιτεχνική της δράση τιμήθηκε στην 20^η πανηγυρική συνάντηση των ερασιτεχνικών θιάσων στη Σύρο, ειδικότερα για τη συνολική προσφορά της στο ερασιτεχνικό θέατρο του Αιγαίου. Για την ποιητική της πορεία, που την κατέταξε στις αξιόλογες φωνές της νεοελληνικής ποίησης, είναι ενδεικτική η βράβευσή της στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Ποίησης, στη μνήμη της Εύας Σικελιανού, στους Δελφούς, το 1982, με το ομότιτλο έργο της («Εύα»,⁷⁰ βλ. φωτ. 11). Είχε

συμμετάσχει με το ψευδώνυμο «Α. Κονδύλλι». Επίσης ασχολήθηκε και με τα κοινά, αφού υπήρξε μέλος του Συμβουλίου Γυναικών Νάξου αλλά και Δημοτική Σύμβουλος.⁷¹

Η Μιρέλλα Ν. έζησε τον βίο της στη Νάξο ασυνταύτιστα, διαφερόντως, ως μια ετεροειδής προσωπικότητα, «αντιλογική» (άλλης λογής) κατά τα ναξιακά γλωσσικά ήθη. Κρίνουμε πως πλήρωσε με βαρύ τίμημα αυτήν την ιδιομορφία της ως γυναίκα (πρωτίστως). Αφ-οσιώθηκε –σαν μικρό παπαδοπαίδι σε μοναστήρι– σε κάτι που (ακόμη και σήμερα) η επαρχιώτισσα Χώρα κατατάσσει σε χαμηλή κλίμακα στην καθημερινότητά της, γιατί έχει άλλα προ πολλού ενδιαφέροντα... Χωρίς τη συμπαράσταση που ήλπιζε από πάμπολλες πλευρές, ακόμη και από οικείες. Κάπου διερωτάται αν και η Νάξος την αγάπησε όπως εκείνη το νησί μας... Με ποια ιδιότητα την αγάπησε, όντως πολύ; Η νεαρή κοπελιά της δεκαετίας του 1950 που πάλλεται από την οργιαστική ναξιώτικη φύση, αναγεννημένη τον Μάη και μάλιστα στο σολωμικό της μεγαλείο, που καλεί τον εαυτό της (στο ποίημα ΤΟΥ ΜΑΗ, πρβλ. το ΑΝΟΙΞΗ) να κλείσει το βιβλίο και να απολαύσει τη θεία μαγεία του πιο ερωτικού μήνα, είναι αναπόφευκτο να μην βασανιστεί στη ναξιώτικη «φυλακή» της που εκουσίως επέλεξε, αλλά και που ταυτοχρόνως την ανέδειξε, εξ αιτίας της δικής της ισχυρής θέλησης να καταλύει δεσμά... Αλλού το φωνάζει πιο δυνατά:

Κι αν μονάχη κοιμάμαι,
το Κακό στη γωνιά αν μού την έχει στημένη,
με καθάρια τα μάτια,
μύριες δόνησες, αίσθησες
με τραγούδι, με λόγο, με πόνο
είμαι κόρη σου γνήσια Απρίλη.
Είμαι κόρη σου...⁷²

⁷⁰ Αυτή η φωνή που μουσική..., ό.π., 22-23.

⁷¹ Στυλ. Δέτσης, Προσωπικότητες της Νάξου ..., ό.π., 197.

⁷² Αυτή η φωνή που μουσική..., ό.π., 25. Διαφοροποιείται δε, με «εγνωσμένη ασέβεια», στον ναρκισσισμό, όπως τον αποκαλεί, επώνυμων ελλήνων ποιητών (Ελύτη, Σεφέρη, Καβάφη) προκρίνοντας την ποίηση των Βάρναλη, Σικελιανού, Πορφύρα. Σ' Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 58-61.

Το Τραγούδι, το Θέατρο,⁷³ η Λογοτεχνία ήταν γι' αυτήν ένα και το αυτό (το ήταν επειδή δεν γράφει πια). «Όλα (...) τα έκανα από τη λατρεία μου για το Θέατρο και την Τέχνη, τίποτ' άλλο». Και από την εσώτερη ανάγκη να κάνει κι άλλους να νιώσουν τις ίδιες ή παραπλήσιες δονήσεις του νου και της ψυχής...

Η Ποίηση είναι γι' αυτήν προπάντων συναίσθημα, ωθείται και εκφράζεται υπό την επίδραση ενός δυνατού αισθήματος. Και η ζωή τής φέρθηκε πολύ άσχημα, ειδικά στην αρχή της...⁷⁴

Τη σχέση της με την ποίηση γενικά, με την Τέχνη, την αποτυπώνει παραστατικά με μοναδικό τρόπο στους επόμενους στίχους:

*Τέχνη-θρησκεία μου, εγώ μέσ' το Ναό σου
σαν Φαρισαίος ποτέ μου δεν θα μπω...⁷⁵*

Τουτέστιν, με δικά μας λόγια, η ποιήτρια γράφει πρωτίστως με ειλικρίνεια, γι' αυτά που τη συγκινούν, επειδή τη συγκινούν· για να κατανοήσει πρωτίστως τον εαυτό της, τον ρόλο της στη ζωή, στον κόσμο. Την ενδιαφέρει η αλήθεια, η εσωτερική αλήθεια, η αλήθεια της ψυχής της... Δεν γράφει από ματαιοδοξία. Αισθάνεται μέσα της βίαιη την ανάγκη των λέξεων να δραπετεύσουν «από του συρταριού τη φυλακή» και γνωρίζει πως «αν δεν τις βγάλω την υγεία μου δε θα βρω»:⁷⁶

*Πλέκω τραγούδια μα στον άνεμο τα πέμπω,
στη μοίρα μου τα πέμπω, μ' αφιέρωση.
Καλοσυνεύω.⁷⁷*

Αισθάνεται μέσα της βίαιη την ανάγκη να παραμείνει ο ποιητικός ΕΑΥΤΟΣ της, ο ταγμένος από τη φύση του (τη «θεία του ουσία») να βιάζεται, όταν ένα παιδί κάπου στον κόσμο βιάζεται ή σωριάζεται στη γης πεινασμένο, αλλά και να τραγουδά (αντιθέτως) περιχαρής όταν ένα παιδί γελά στην άλλη άκρη της γης (η πανανθρώπινη, και πάλι, διάσταση της ποίησής της που προαναφέραμε):

*Μη με χωρίζεις ΕΓΩ μου, μη με χωρίζεις απ' τ' αδελφια μου,
μη με τυλίγεις με πέπλα σκιερά,
μη με τυλίγεις σε φασκιές σα μωρό του σύμπαντος,
μη μου θάβεις τη θεία μου ουσία...*

Φωτ. 12

⁷³ Βλ. φωτ. 12. Μια σπάνια φωτογραφία του 1956: Γυμνάσιο Νάξου, θεατρική παράσταση 25^{ης} Μαρτίου με τίτλο «Πριγκίπισσα Μουρούζη». Διακρίνονται οι: Μάκης Μαθιάσος, Άννα Επισκοπάκη, Καλυψώ Μπογιατζόγλου, καθ. Δημ. Καραβίας, Μιρέλλα Λαλιώτου, Καΐρης, Αποστόλης Μετζητάκος, Μάρκος Λεγάκης, Κώστας Λατίνας, καθιστοί η Ελεονώρα και ο Νίκος Καραβίας, κ.ά.

⁷⁴ Μαρία Καλτσά, «Η Μαρία Καλτσά συν-αντά την ποιήτρια Μιρέλλα Ναυπιλώτη», ό.π., 431-432.

⁷⁵ Τα τραγούδια της Αριάδνης..., ό.π., 7.

⁷⁶ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 20.

⁷⁷ Το σπήλιο μέσ' από τα φύκια, ό.π., 19.

Η ποίησή της, τελικά, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «ακαδημαϊκή», αν δεν ήταν τόσο αισθαντική κι αν δεν είχε ενδυθεί απλότητα με αφοπλιστική αθωότητα. Παντού υπάρχει διάχυτη ομορφιά και τρυφερότητα, ένας παλμός ζωής, μια μέθη, μια ιερή ένωση με τις μυστικές δυνάμεις της δημιουργίας, μια φλόγα ζωής. Αντικρύζει την ελληνική φύση σαν να βγήκε μόλις από τα χέρια του Δημιουργού της, αλλά και στην σύγχρονη, αλλοιωμένη από τον άνθρωπο μορφή της. Η ποίησή της μοσχοβολά Νάξο, ειδικότερα, την απέραντη γαλήνη, αλλά και την τρικυμιώδη μανία της θάλασσάς της, την αγνότητα του γαλανού της ουρανού... Και μέσα σ' όλα αυτά η ψυχή της, με πάντα αναμμένα τα φώτα της, να παλεύει με το παρελθόν, με το ανικανοποίητο παρόν της, με το επιτρεπτόν και το απαγορευμένον, με το επιθυμητόν...

Έπονται τα 24 ποιήματά της:

Άνοιξη

Μεσ' στα κορμιά μας μπες κλεφτά και μέθυσέ τα,
μάγισσα με τα μάγια σου ζωντάνεψέ τα!

Στο γέλιο σου θε να βαφτεί ρόδο το δέιλι,
στο κάλεσμά σου θα δοθούν χείλη στα χείλη.

Πέραν απ' τη θάλασσα απαλά κι ησύχασέ τη,
διώξε μακριά τη μοναξιά και ξέχασέ τη!

Στέγνωσ' τα δάκρυα της ψυχής με ηλιαχτίδες,
ξύπνα τη νάρκη της γλυκά! Δώσ' της ελπίδες!

(Παγκράτι, 1955)

Σ' Εκείνον...

Μακριά από τη φτωχούλα γη είν' ο τρανός Σου θρόνος
κι ανάμεσά τους τ' άπειρο τα χέρια του απλώνει
μα τη βραχνή του δύναμη τη θέριεψε ο πόνος
κι ως τη σελήνη τη θαμπή κι ως τ' άστρα την υψώνει.

Και τις ανθρώπινες κραυγές ακούς, ξανθό μας φως,
ζωγράφε της χλωμής αυγής τα λούλουδα που ντύνει
και Σου που πάντα στάθηκες της θλίψης αδελφός
απ' τα θεϊκά τα μάτια Σου ανθρώπου δάκρυα χύνεις.

Κι όταν μισεύουν τα πουλιά και ξεψυχή η ελπίδα
και το τραγούδι της χαράς ανόρεχτα σωπαίνει
και μεσ' το δάσος σαν ψυχή βογγάει η καταιγίδα
τέτοια μια νύχτα έρχεσαι φριχτή και στοιχειωμένη.

Κατασταλάζεις σαν δροσιά στου πάθους μας τη λαύρα
να μας δροσίσεις τις πληγές. Δίπλα μας λίγο μένεις,
χαϊδεύεις τις κακίες μας σαν λουλουδένια αύρα
μας συγχωρείς... μας αγαπάς... και μας καταλαβαίνεις.

Κι αν θ' αντηχήσουνε ξανά λυγμοί μέσ' τη ζωή μας
και Σε ξεχάσουμε άμυαλα και η ψευτιά μας πνίξει
... του χρόνου, πάλι μια νυχτιά θα ξαναρθείς στη γη μας
και τ' Άστρο, για το σπήλαιο το δρόμο θα μας δείξει...⁷⁸

(Παγκράτι, Χριστούγεννα 1955)

Να σ' είχα πατρίδα...

Να σ' είχα πατρίδα
γαλάζιο νησί,
γεμάτο ελπίδα
κι αγνότητα εσύ...!

Σπιτάκια μου άσπρα,
ζεστά, στοργικά
κι αρχαία μου κάστρα,
μελαγχολικά...

Καράβια που πάνε
και άλλα γυρίζουν,
ματάκια γελάνε
και πότε δακρύζουν...

Φθινόπωρου δείλια,
χειμώνια αυγές,
σφιγμένα τα χείλια,
σφιγμένες καρδιές...

Ξανθά καλοκαίρια
στις ακρογιαλιές,
λευκά περιστέρια
γερτά στις φωλιές...

Γεμάτο ελπίδα
κι αγνότητα εσύ,
να σ' είχα πατρίδα
γαλάζιο νησί...!

(Νάξος, 1956)

⁷⁸ Γράφτηκε τα Χριστούγεννα του 1955, για μια σχολική θεατρική παράσταση που σκηνοθέτησε η ίδια, ούσα μαθήτρια, στο Δ' Γυμνάσιο Θηλέων Αθηνών (Παγκράτι).

Του Μάη...

Κλείσ' το βιβλίο! Κύτταξε τη θεία τη μαγεία
του ήλιου τα λιγώματα, το ξάφνιασμα του Μάη!
Είναι η πρώτη του αυγή. Χαδιάρικά ξυπνάει
την πεταλούδα, τα νερά, τ' αγέρι, τη γαζία
να πούνε ξεφαντώνοντας του Μάη τη μελωδία!

Πέρα απ' τους τοίχους του σχολειού αγχάλιασε τη φύση,
που μοιάζει σήμερα θαρρείς όνειρο αληθεμένο,
κύττα τη βιόλα, τον πανσέ, το γιούλι το θλιμμένο,
τη μαργαρίτα, τον κισσό, κάθε φτωχό λουλούδι
όλα γυρτά της τραγουδούν του Μάη το τραγούδι!

Κι ο σκυθρωπός καθηγητής στοχάζεται, το νοιώθει
γαλάζια γίναν τα βουνά κι αέρινα τα δάση...
...στοχάζεται η Άνοιξη πως έχει ξελογιάσει
το παιχνιδιάρικο πουλί, που στην πυκνοφυλλάδα
ψάλλει παθιάρικα, ζεστά του Μάη την καντάδα!

Τι είν' η ζωή; Μια σύντομη, μια διαβατάρα ημέρα
κι αυτός που ξέρει να τη ζει Πρωτομαγιά την κάνει,
έλα στου Μάη το κάλεσμα κι ο πόνος θα πεθάνη!!!
Μέθα απ' τα μύρα του τρελλά, με τα τρελλά σου νειάτα
Κι άκου... το κύμα τραγουδά του Μάη τη σερενάτα!

(Νάξος, 1956)

Νομοθέτης 2ος

Σαν Άρης με το φαροντούφεκο,
που πήγαινε στον πόλεμο με τα χταπόδια
κι αρχηγικά και τρυφερά με κοίταγες,
μου λύνονταν τα πόδια...

Ήμουνα υπόλογη
για χορωδίες, θεατρικές ομάδες και ποιήματα...
Έπρεπε πάντοτε, για σένα,
μια Κυρία τη θέση να κρατάει
και τα προσχήματα...

Ως και τη σπάθα του παππού σου, μου κατέβασες
το βράδυ, που απ' την πρόβα είχα αργήσει...
Μα Λόρκα κι Ευριπίδη είχα σύμμαχους,
δεν γίνονταν κανείς να με φοβίσει...!

Αριθμοί...

Άρρενες είστε, αλύγιστοι, αμετάβλητοι,
οριστικοί, στυγνοί και άτεγκτοι.
Οι λέξεις όμως, α, οι λεξούλες,
οι θηλυκές, οι ευκίνητες,
σχήματα αλλάζουν και νοήματα,
πως στρογγυλεύουν, πως μειώνονται,
λειαινόνται, λεπταίνουν, γίνοντ' ανώδυνες,
αν συνετή τους κάνουνε χρήση...

Τρομακτικοί καθώς αυξάνεστε
κι αντίστροφα ανάλογοι στο χρόνο γίνεστε,
όπου του σβήνονται τα φώτα, ένα-ένα,
σαν τα κεριά του Ποιητή...

Εσείς καλές μου δύναστε να μετατρέψετε
μια θύελλα σ' αγάπη, αν λειανθείτε ευλύγιστα,
τη δυσπιστία χαϊδεύετε με τρυφερά στριφογυρίσματα,
το σχήμα αλλάζοντας...

Μ' αυτοί οι αδροί αριθμοί μετρούν,
όλο μετρούν, με αδέκαστη συνέπεια,
μετρούνε πτώματα, μετρούνε όπλα,
μετρούνε χρήμα, θέσεις εργασίας μετρούν,
εμπόρευμα μετρούν θανάτου...

Αχ, δε βαρύνεσαι...

Αχ, δε βαρύνεσαι !
Αυτό δεν κυνηγάνε
φιλόσοφοι και ασκητές;
Για μια Νιρβάνα ζούμε...

Κάπου σκαλώσαμε, κάπου λυγίσαμε,
κάπου πολύ πονέσαμε,
κάπου το έντονο,
το έντονο της αίσθησης,
το σουβλερό, το καυτερό
δεν το αντέξαμε...
Σε μια μικροαποχαύνωση,
σε μια πολυτελή γωνιά,
ας βυθιστούμε σ' όνειρα...

Θα τη ζητούσα μια συγγνώμη.
Όμως δεν ξέρω από ποιον.

Μαθητικό (Μνήμη Κώστα Λατίνα)

Όλοι μιλάγαμε παιδιάστικα πολύ.
 Αυτός το στόμα ασφαλιχτό κι όλο να τρέχει.
 Ρώτησα για το σιωπηλό παιδί
 γιατί τ' αγόρι δεν μιλάει; Τι έχει;
 Δεν είχα απάντηση, ώσπου ήρθαν με μαχαίρια
 Λατίνας και Μαθιάσος να με... σφάξουν!
 «Έλα κορίτσι στα δικά μου χέρια!»
 ... Γενίτσαροι φριχτοί να με τρομάξουν...

Πριγκήπισσα Μουρούζη η Καλυψώ
 κι αρραβωνιαστικός μου ο Αποστόλης
 και η ηρωίδα εγώ να πολεμώ
 να βγούμε νικητές της φάσης όλης!

... Κι ήτανε δάσκαλος ο Καραβίας
 θεάτρου σχολικού και χορωδίας...
 Δεν είναι παραμύθι... είν' η νιότη μας
 θύμισες παιδικές... η αθωότης μας...

Δήμαρχε, Καπετάνιε κι ό,τι άλλο,
 άσε να μείνω εγώ στα σχολικά
 κι εσύ, δώσε για μας ένα σινιάλο
 στα άλλα που θα βρεις εκεί παιδιά...

...Αννούλα Νίνου και Βαρβάρα... Καλυψώ
 και τον Κατσούρη, το Μαθιάσο, πού 'χουν φύγει.
 Πες τους ότι για μας θα είναι εδώ
 κι ας ήταν η ζωή τους λίγη...

Σε λίγο ή σε πολύ θ' ανταμωθούμε
 να στήσουμε ξανά τη χορωδία
 μ' αιώνιο μαέστρο Καραβία
 κι αιώνιο τραγούδι μας σαν πρώτα
 ...Παλάτια... Στελίδα και Γρόττα...

Μαρία...

Θάταν η Φύση στις μεγάλες της χαρές
 ερωτευμένη θάταν με τ' αγέρι
 που τη φιλούσε ηδονικά το εαρινό
 κι είπε: θα πλάσω ένα κορίτσι μαγικό...

... Και τη θωρούσανε μ' αγάπη και με ζήλεια
 τ' αγόρια σφάζονταν στα κάλλη της τα χίλια

για λίγη σημασία πολεμώντας
κι αυτή περνούσε με χαμόγελο Τζοκόντας...

Κι αν κάποτε θαμπώνουνε τα κάλλη
έχουμε τη σοφία στο κεφάλι
κι απ' τα φευγάτα ερωτικά μας χρόνια
πιότερη γλύκα έχουν τα εγγόνια.

Και τ' ασπρομάλλικο τ' αγόρι το πιστό μας
θάναι... το πάθος το στερνό μας...

Βαρβάρα...

Κάτι δυο χρόνια τώρα μου 'λειψε,
ήθελα να το ορίσω και δεν τό 'βρισκα...
Και με τους ήλιους και με τους αφρούς
κι όλο το φως,
πάλι δε γέλαγε το *Βίντσι*...

Κι ούτε που μαζευτήκαμε
να τραγουδήσουμε οι Χωραΐτες...
Κι η Καλυψώ έρχεται, φεύγει και ξανάρχεται...
Αλλιώςτικά τα καλοκαίρια μας
κι όλο βαραίνουμε κι εμείς και δε γελάμε...

Το βρήκα. Είναι το γέλιο σου,
η όμορφη φωνή σου, το τραγούδι σου,
που περιμέναμε και περιμέναμε, το περσινό το καλοκαίρι
κι όλο ρωτούσαμε...
Σωπάσαμε... Σαν έφτασε το μήνυμα κοιτιόμασταν βουβοί...

Το βρήκα. Ήταν το γέλιο σου,
όμορφη του νησιού μας, όμορφη,
γλυκειά, που άνθρωπο δεν πίκρανες,
όμορφη του νησιού...
Το βρήκα. Ήταν το γέλιο σου, που σώπασε, Βαρβάρα.

Κορίτσι σε είχα πρωτοδεί,
όμορφη, του νησιού η όμορφη, με γέλιο φωτεινό.
Όμορφη, άνθρωπο δε λύπησες...
Χαμογελούσες...
Κι ήταν αυτό, που σώπασε, αλλοίμονο, για πάντα...

Δήμητρα...

Γκρενά βελούδινο καπέλο
και μαύρο βέλο,
γόβα, ταγιέρ, χυτό κορμί,
στο γέλιο μια γλυκάδα μελαμψή,
ήμουν παιδί και, «τι γυναίκα» είχα πει...!

Λωξάντρα! Κατσαρόλες και ταψιά,
να τρώνε φίλοι, συγγενείς και γειτονιά
κι απ' τα ντουλάπια βγαίνανε πραμάτειες,
κολόνιες και βιβλία και γραβάτες...

Λες κι είχε της Αμάλθειας το κέρας,
αγάπης κι αρχοντιάς αγέρας
φύσαγε μες την κάμαρά της
απ' την καρδιά της...
Καρδούλα μητρική σαίτεμένη
με βέλη του θανάτου χτυπημένη...

ΕΣΥ στων άυλων τη χώρα
περίσσια απόδοσέ της τώρα
όσα τα χέρια της σκορπίσαν δώρα...!

Ανδρέα...

Κείνες οι σπίθες οι γοργές, Ανδρέα,
μείγμα μυστήριο ευφυίας
πασπαλισμένης καλωσύνη,
κείνη η φαιδρή αντίληψη
κι ο τρόπος
όλα να τα λειάνουμε λιγάκι,
να τ' αλαφρύνουμε ανεπαίσθητα,
κείνη η αντρίκεια αντιμετώπιση,
κείνη η αγάπη,
εκείνο το μισόγελο το τόσο
αισιόδοξο μαζί και λυπημένο...
Ε, αυτή η δύναμη να ξέρεις
τα μάτια, που σε ταξιδεύαν
σε πράσινα του έρωτα νερά
πως πίσω αφήνεις,
τα δικά σου κλείνοντας...

Εσύ Ανδρέα μειδιώντας
με το σκοτάδι με φιλιώνεις,
που μου 'χει φάει τη ρίζα της ζωής
νωρίς-νωρίς,

που τρύπωσε στην παιδική μου κάμαρα
σπόρους τσιμπολογώντας για την πλάκα του,
προτού ν' ανθίσουν σε χαρές κι αγάπες...

Για σένα και για μένανε μιλώντας
έχω να πω πως τόπος,
που φιλοξενεί εσένα
δεν μπορεί πια να με τρομοκρατήσει.
Λέω, κάπου θά 'ναι εκείνο το χαμόγελο
για την ατάκα έτοιμο και πως ...
... Και πως με σένα γείτονα
και στο σκοτάδι κάμπιγκ θά 'κανα Ανδρέα,
για άχρονες κι άτοπες και άύλες α-διακοπές ...

Εξεβράσθη... Αγνώστου...

Τα χρόνια πίσω από τα χρόνια
γωνιά μικρή μου ευρωβαλκάνια
μοιραίο σταυροδρόμι
ανατολικοδυτικότροπο
αδελφοφαγωμένο, συμμαχώπληκτο
αχ κακορρίζικο
όπου κοχλάζει το αίμα των παιδιών σου
να μην αλλάζουμε μυαλό
το πώς η λέξη ήρωας
ηρωοποιημένη
έπεσε ηρωικώς
σε πόρνες εποχές.

(... Τ' αγόρι κατηφόρισε
βράχος όπου ξεκόλλησε
απ' τις αγέρινες κορφές των ευφυών
των αφηλών, των λυγερών, των γελαστών
νησιού θεοκατοίχητου
αητός του μπάλου, του συρτού
Κούρος Αιγαίος, Κυκλαδικός
των κοριτσιών ο λογισμός...)

... Τα χρόνια κυνηγούν τα χρόνια
και σκοτεινιάζουν ύπουλα οι καιροί
οσμή κακού που ανακλαδίζεται
και κάθε που ξυπνάει Κακότερο...
Μέσα στα στάδια της δράσης
το φως χλωμιάζει, υποχωρεί
–παιδί 'μουν μια φορά στ' ολάσπρο μου νησί–
ύπουλα ίχνη, βρώμικες πατημασιές

δεν πολεμάς εδώ με ιδέες
με γλώσσα νομική. Αστεία όπλα...

Κατηγορίες, απειλές: ΘΑ ΤΟ ΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.
Δάχτυλα σ' έδειξαν: ΘΑ ΤΟ ΠΛΗΡΩΣΕΙΣ.
Γιατί ενοχλείς; Οι ρόλοι μοιρασμένοι
και το έργο είναι γραμμένο από καιρό
οι ηθοποιοί προσβλέπουν στο σινιάλο
του Σκηνοθέτη. Βγαίνουν στη Σκηνή
σε ποικιλία ρόλων: οι Δικτάτορες
και οι Σωτήρες και οι Χαρισματικοί...
Δράμα εις πράξεις τρεις.

Γιατί ενοχλείς; Το φάλτσο σου τραγούδι,
οι φθόγγοι οι νικημένοι σου
αιμάτινοι του Αλέκου στίχοι
δάχτυλο κι αίμα (πένα και μελάνι)
τόσο ευκολόσβηστοι στον τοίχο του κελιού.
Γιατί ενοχλείς; ΘΑ ΤΟ ΠΛΗΡΩΣΕΙΣ...

...Ύστερα το σκοτάδι έπεσε
σαν μαύρη αυλαία
φινάλε τραγικού...
Αχνές τρεμάμενες ελπίδες, πού είναι; Πού είναι;
Ψάχνουν οι φίλοι στα τυφλά...
Πού είναι; Γοά η Άσπα σέρνοντας
τα ματωμένα πέλματα
η τρελλαμένη ικέτιδα
η ιέρεια του Πόνου
ΑΝΤΡΑ ΜΟΥ, ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ ΜΟΥ...

Εκείνο το Πρωί που Νύχτωσε
- Άσπα θυμάσαι - ;
η έγκριτος εφημερίς σε ενημέρωσε
πως «Εξεβράσθη ... ΑΓΝΩΣΤΟΥ ...»

Πολυτεχνείο

Εκείνα τα παιδιά σκαρφάλωσαν στα κάγκελα
να πιάσουν την, που υψώνονταν, ψυχή τους
να πιάσουν την, που υψώνονταν και έφευγε,
αγάπη τους...

Το χρέος των νέων είναι να πεθαίνουν
τρέχοντας πίσω απ' την ψυχή τους
και των μεγάλων να τους κοιτούν
πίσω από τα παράθυρα...

Μονάχα την ψυχή τους ακολούθησαν
γιατί την άφηναν να φύγει μοναχή...
Θά 'μεναν άδεια ανδρείκελα
κι αυτό δεν είναι συνήθειο των νέων...

Αν του Νοέμβρη η δέκατη έβδομη,
παντιέρα έγινε για δολοφόνους,
είναι για τα παιδιά παντιέρα ξένη,
οι δολοφόνοι πάντα βρίσκουνε παντιέρες και προσχήματα...

Αν του Νοέμβρη η δέκατη έβδομη ξανάρχονταν,
το ίδιο μαύρη, το ίδιο ζοφερή,
πάλι θα τρέχαν τα παιδιά
ακολουθώντας την ψυχή τους...!

Εσείς που ξέρατε γιατί πεθαίνατε...

Εσείς με τα φορεμένα αίματα στο κορμί,
εσείς που δεν υπογράψατε,
εσείς που ξέρατε γιατί πεθαίνατε,
εσείς που δόξα και καταφρόνια μαζί γευτήκατε, εσείς...

Εσείς σηκώνετε αργά, αποφασιστικά, συνειδητά,
το πολύπαθο, περήφανο κεφάλι, το ηρωικό, τ' αγγελικό κεφάλι,
άγγελοι, αρχάγγελοι, τα γελαστά της Ιστορίας παιδιά,
τα πικραμένα της Ιστορίας παιδιά κι απλώνετε το χέρι...

Μόνο αυτοί με τα ξεραμένα αίματα στο κορμί,
μόνο αυτοί που δεν υπόγραψαν,
μόνο αυτοί που ξέραν γιατί πέθαιναν
μόνο αυτοί ξέρουνε και ν' απλώνουνε το χέρι...

Σας πρόφτασα... Θυμάμαι τις κουβέντες σας τα βράδια,
τη συγκίνηση, τ' αστραποβόλα μάτια της απόφασης και της οργής.
Πίσω από τα κάγκελα της φυλακής τά 'δα τα μάτια σας...
Κι ύστερα φύγατε όλοι στην Ανατολή...

Φάνη, που σ' ερωτεύτηκα πεντάχρονη, θείε Θανάση, θείοι πολλοί,
όσοι δεν λώσαν απ' τα βάσανα, τη φθίση, το κατάτρεγμα,
μικρή μου όμορφη θεία, νονέ μου ποιητή... Αρχάγγελοι...
Αρχάγγελοι, που επίσημα, συνειδητά, περήφανα,
αντρίκεια σήμερα απλώνετε το χέρι σας...

Τα μελαμψά αγγελούδια και η εκλεκτή παρέα

Ένα βράδυ, που η TV ξεχάστηκε ανοιχτή...
Ίσια και σταθερά μας κύτταξες
εμάς, αμήχανους και ενόχους
με δύο γλυκά, μεγάλα μάτια
κι είπες θέλω να ζήσω.

Ένα μικρό, πεινάω μουρμούριζε
κι ένα κορίτσι θέλω η μάνα
να σταματήσει πια να κλαίει...
Γλυκά μα σταθερά τα μάτια
δηλώναν. Δεν ικέτευαν.
Τα μελαμψά αγγελούδια σβήστηκαν
κι υπεύθυνες ακούστηκαν φωνές:
Στείλτε κι εσείς τα χρήματά σας,
υιοθετήστε ένα παιδί, και τα λοιπά.

Τα αυτιά μάς πήραν. Κλείστο πια.
Οι επισκέπτες αγανάκτησαν
ύστερα ανάψανε τσιγάρο
τον κύο ξαναθυμήθηκαν καφέ
κι η άλλη ένα βιβλίο ανοίγοντας
κρύφτηκε μέσα στις σελίδες
μ' ένα ποτήρι με νερό
και τ' αντικαταθλιπτικό της...
Θα βγει κι αυτή η νύχτα,
δε θα βγεί ;
Και πού θα πάει; Δε θά 'βγει κι η ζωή;
σκέφτονταν καθώς καληνύχτιζε την εκλεκτή παρέα...

Ιακώβου αδελφοθέου, 23 Οκτωβρίου Τελούμεν...

Οδός Ιακώβων σκοτεινή... Σβηστά τα φώτα...
Δεν έχω άλλο να ευχηθώ απ' τον πρωτότοκό μου,
που σέρνει τη γραμμή Ιακώβων
πνευματικών Βυζαντινόφθογγων
αρχαία σοφία φερόντων...

Να ονειρευτώ, να ξεχαστώ, Ιάκωβοί μου,
στο Μύθο νά 'δυνα πνοή
στην Ουτοπία τόπο,
πως είστε, λέει, κάπου φωτερά
κι ο έρωτας του Λόγου και της Τέχνης

ο έρωτας της Μουσικής
χαίδεύει σας ανάλαφρα
παίζει κοντά σας ψιθυρίζοντας
σκηνή να στήσετε σε νέφη χρυσογάλαζα
με των θαυμάτων την αυλή του Ιάκωβου
με Ιορδάνη Ιάκωβο
κιθάρα και τραγούδι Ιάκωβος.

Το υπερκόσμιο το κοινό χειροκροτεί
κι ένας Ιάκωβος ανάμεσά του πυργογέννητος
ν' αγάλλεται με την παρέα τη ναξιώτικη
κι ο πύργος του να ορθώνεται
Ναός Μουσών στο ιερό νησί
κόντρα στους σκοτεινούς καιρούς.

Και, Καμπανέλλη μου δημιουργέ,
Ψαρρά του ήθους και του λόγου ποιητή
και Αυλητή, παιδί μου τρίτο, στιχουργέ,
Βαζαίε, ευγενή μου εξάδελφε,
ποτέ απ' τ' ωραίο ψέμα να μη γύριζα...

Να κολυμπήσω μεσ' τη ΜΙΑ θάλασσα...

Να κολυμπήσω μεσ' τη ΜΙΑ θάλασσα,
στον ουρανό τον ΕΝΑ να βύθιζα τα μάτια,
στης ΜΙΑΣ Ουσίας το νέκταρ
τη γλώσσα να γλύκαινα...

Να βιάζεται η καρδιά μου, όταν ένα παιδί βιάζεται,
να λιποθυμάει το σώμα μου, όταν ένα παιδί σωριάζεται πεινασμένο,
να τραγουδάει όταν ένα παιδί γελάει
στην άλλη άκρη της γης.

Μη με χωρίζεις ΕΓΩ μου, μη με χωρίζεις απ' τ' αδέρφια μου,
μη με τυλίγεις με πέπλα σκιερά,
μη με τυλίγεις σε φασκίες σα μωρό του σύμπαντος,
μη μου θάβεις τη θεία μου ουσία...

Να κολυμπήσω μεσ' τη ΜΙΑ θάλασσα...

20 του Απρίλη...

Καλώς τον μου!
 Μόνο για σένα τούτο το γλυκό μου γέλιο.
 Όλοι το πρόσεξαν. Ρωτούν:
 Μα πώς μ' αφήνεις πάντα και ξανάρχεσαι;
 Δεν είς' εσύ ο ρυθμιστής, το ξέρω...
 Μα πώς βαστάς να με μετράς,
 μια στο ζενίθ μια στο ναδίρ της ύπαρξής μου;

 Το μυστικό μας, σαν την Περσεφόνη, προβάλλει
 μια φορά το χρόνο,
 φως πάλλευκο να μ' αγκαλιάσει,
 να μ' αγαπήσει τ' ορφανό,
 που αγαπήθηκα γυναίκα.
 «Δεν αγαπήθηκες παιδί;
 Δεν χόρτασες ποτέ σου αγάπη».

 Ό,τι καλό το περιμένω πριν να φύγεις...
 Έστερα μη ρωτάς...
 Κανένα λάθος δεν αναγνωρίζεται...
 Τόσο το μερίδιο καθενός μας...
 Θα σ' εκμεταλλευτώ, όσο προφθάσω,
 θα σ' απολαύσω...
 Γενέθλιε μήνα μου!

Πενηνταπέντε χρόνους...

Πενήντα πέντε χρόνους, πρίγκηπα
 Βυζαντινέ μου, Βενετσιάνε μου,
 Αιγαιοπελαγίτη,
 θαλασσοζυμωμένε μου,
 πενηνταπέντε χρόνους,
 γκρίζους και ρόδινους,
 μ' αγάπες κι έριδες,
 τραγούδια, δάκρυα
 τους ταξιδέψαμε...

 Τώρα μη βιάζεσαι!
 Ορφάνειες άλλες δεν τις χωράω...
 Τώρα μην τρέχεις!
 Το χρόνο ίσιωνε!
 Κι αργά το βήμα σου! Είναι νωρίς ...
 Μαζί κι οι δυό,
 αγκαλιασμένοι θε' ν' αράξουμε
 στο περιγιάλι της Σιωπής...

Η Σιωπή

Σου τό 'χα πει. Δεν στό 'χα πει;
Κράτα το βήμα το ταχύ!
Περίμενέ με, μη βιαστείς!
Χέρια δεμένα και σμιχτά,
βήματα όμοια σταθερά,
αγκαλιαστοί θα φτάναμε
στο περιγιάλι της Σιωπής...
Μού 'λεγες ΟΧΙ! Είσαι μικρή!
Και σε κατάπιε η Σιωπή!

(9. 7. 2020)

Μοίρα αγαθή...

Το χέρι απλωνότανε στο πλάι,
ήθελε να σιγουρευτεί...
Κι ήμουν εκεί. Δίπλα σου εκεί.
Σκιά να σε φυλάει.

Γέλιο στα χείλια με κλειστά τα μάτια,
ευδαιμονία, σιγουριά...
Τα φάρμακά μου ήταν αυτά,
που σ' οδηγούσαν σε παλάτια...

Θα τη χαϊδεύω τη μορφή σου μες τα χρόνια,
δεν την αφήνω μοναχή.
Ήσουν Μοίρα μου αγαθή
και θάσαι αιώνια...

(10.7.2020)

Στον φίλο μου ποιητή Νικόλα Πρωτονοτάριο

Είμαι στη Γρόττα και τους στίχους σου φιλώ
και ταξιδεύω σε νερά γλαυκής αιθρίας
κι από τον Βάρναλη σε βρίσκω πιο καλό
κι είσαι θαλασσινός σαν Καββαδίας!

Από παιδί σε διάβαζα συχνά
δάσκαλε που παντοτεινά νά 'χεις γαλήνη!
Κι εγώ η Μιρέλλα σε θαυμάζω αληθινά
κι ας αγαπάς μονάχα την Ειρήνη...⁷⁹

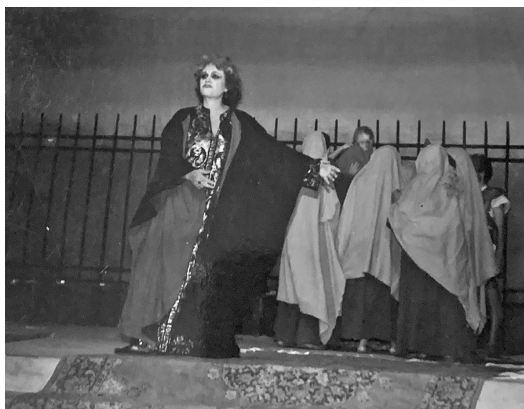
⁷⁹ Και η απάντηση του λαϊκού ποιητή στη Μιρέλλα: Στην φίλη μου ποιήτρια Μιρέλλα Ναυπλιώτη: Αυτά που μου 'στειλες γραμμένα από τη Γρόττα / στη σκέψη μου τα τοποθέτησα για πρώτα. / Σε δυο μαγικούς ποιητές δίπλα με βάζεις / και με τα λόγια σου στ' αστέρια μ' ανεβάζεις. / Στου Καββαδία

Στον Γ. Προμπονά-Κότε - Αντίδωρο

Ποτέ δεν σου απάντησα, αγαπητέ μου Κότε
κι οφείλω να ευχαριστώ τους φίλους, τότε-πότε.
Πίστεψε, δεν οφείλεται αυτό σε λησμοσύνη.
Ρώτησε και τον Τάσο μου! Είν' μετριοφροσύνη.

Ξέρω, σε κάποια πράγματα ότι τα καταφέρνω...
Ταλέντα γονιδιακά, σαν όλους μας, θα σέρνω
όπως κι εσύ, ο φίλος μου, που πάντοτε συγγράφεις
κι εμένα με τα λόγια σου όμορφα περιγράφεις.

Κι εσύ κι εγώ ανήκουμε
στο θεϊκό νησί,
που Διόνυσο και Θέατρο εγέννησε
και ποίηση και θεία μουσική!⁸⁰

Φωτ. 13

και στου Βάρναλη το πλάι / για τα θαλασσινά που γράφω μ' έχεις πάει. / Μα και για τ' άλλα το τα-
λέντο μου ανυψώνεις / με το πατέντο του δασκάλου που μου δώνεις. / Στη συλλογή που κυκλοφό-
ρησες το ογδόντα / όλα της τα τραγούδια έχουν προσόντα. Κι αν τότε μου 'στερνες και μένα μια από
'κεινή / δεν θά 'χα δώσει τα πρωτεία στην Ειρήνη. / Δεν θά 'ξερα ποια να διάλεγα για πρώτη / τη
Ρένα ή τη Μιρέλλα τη Ναυπλιώτη. / Μα τώρα όμως σας θαυμάζω και τις δυο σας / για την αρμονι-
κότητα των τραγουδιών σας. / Κι ευχές χαρίζω και στη μια σας και στην άλλη / χρόνια να γράφετε
μ' ευχέρεια μεγάλη. / Που τα τραγούδια σας χαρές θα διασκορπούνε / σ' αυτούς που πράγματι την
ποίηση αγαπούνε. Ν.Ε.Π.

⁸⁰ Αφιερωμένο στην κ. Μιρέλλα Ναυπλιώτη από τον Γ. Ε. Προμπονά (20-9-1998): Όσο να ψάξεις δεν θα βρεις
/ σε όλη την Αθήνα / νά 'ναι καμιά ποιήτρια / νά 'ναι και θεατρίνα. / Τα έργα σου τα πνευματικά /
μας τα απλοχεριάζεις / όταν ανεβαίνεις στη σκηνή / και όταν στιχουριάζεις. / Τα τάλαντά σου και
τα δυο / λένε πως είναι πρώτα, / ίσως γιατί μεγάλωσες / Μιρέλλα, μεσ' τη Γρόττα. / Από τη Γρόττα
έπιασες / Μιρέλλα το προζύμι, / που έβαλες στη σκάφη σου / και ζύμωσες τη ζύμη. / Και έκανες
πνευματική / τροφή να τρώμε οι άλλοι. / Στο κόσμο το πνευματικό / είσαι κι εσύ μεγάλη. / Εκπλή-
ξεις πάντα εύχομαι / όσο περνούν οι χρόνοι / να σε θωρεί ο Τάσος σου / να κρυφοκαμαρώνει. / Σε
μία Χωραίτισσα / από ένα Τραγαϊάτη. / Βάλε κανένα φυλαχτό, / να μη σε πιάσει μάτι.

Φωτ. 14. Αναστάσιος και Μιρέλλα Ναυπλιώτη, στο σπίτι τους, με τον «πατριάρχη» του νεοελληνικού θεάτρου Ιάκωβο Στεφ. Καμπανέλλη.